

47/12 STYRESAK - HESTMANDEN, STATUS OG SKISSE TIL VIDERE PROSESS

Går til

Styrets medlemmer

Styremøte

10. desember 2012

Saksbehandler

Klaus Olesen, John Olsen

Saksfremlegg

DS Hestmanden var en del av Vest-Agder-museet frem til 31.12.10. Fra og med 01.01.11 har det vært en samarbeidsavtale mellom Stiftelsen Hestmanden og Stiftelsen Arkivet om formidlingen av Hestmanden som Krigsseilernes minnesmerke. I brev av 12.04.12 ber styret i Stiftelsen Hestmanden om at det innledes forhandlinger om en re-konsolidering av Hestmanden inn i Vest-Agder-museet. Dette blir gjentatt i brev fra Vest-Agder fylkeskommune datert den 17.04.12. Kulturdepartementet har gitt likelydende signal i sitt møte med Vest-Agder fylkeskommune høsten 2011. Avtalen mellom Stiftelsen Hestmanden og Stiftelsen Arkivet skal være sagt opp pr 01.10.12, men har ett års oppsigelsesfrist, løpende fra den 01.01 året etter. Det vil si at avtalen mellom de to stiftelsene løper ut 2013.

I tillegg til ovennevnte er Vest-Agder-museet bedt av Vest-Agder fylkeskommune om å utarbeide en museumsplan for Hestmanden (brev datert 17.04.12), dette er senere muntlig justert til å skulle være en formidlingsplan. Dette arbeidet er startet opp i tråd med tidligere styrevedtak, i forhold til øvrig prosess har en avventet organisasjonsgjennomgangen. Denne kommer med fire klare anbefalinger:

- *VAM bør ikke påta seg formidlingsansvaret for Hestmanden før eierne kan*

garantere at finansiering av nødvendige fysiske forutsetninger for å drifte profesjonell og tidsmessig formidling kommer på plass.

- *VAM bør ikke påta seg formidlingsansvaret uten at Kulturdepartementet, eller eventuelt andre finansieringskilder gir klare forsikringer om at de i overskuelig framtid vil finansiere formidlingen.*
- *Dersom videre drift gjøres avhengig av leveranser fra venneforeningen må det etableres en entydig avtale direkte mellom VAM og venneforeningen vedrørende venneforeningens ansvar og forpliktelser.*
- *Ny formidlingsplan bør sikre optimal synergi sammen med Møvik Fort og Kanonmuseet.*

Museet har i sitt arbeid innhentet materiale mm. fra eget arkiv, Bredalsholmen dokk og fartøyvernsenter, Stiftelsen Hestmanden og Vest-Agder fylkeskommune. Stiftelsen Arkivet ønsker ikke å stille sitt materiale til disposisjon før avtaleforhold til Stiftelsen Hestmanden er avklart. VAM har tatt dette til etterretning.

Jf. hva som er poengtert i organisasjonsgjennomgangen, vil også museets direktør understreke at formidlingen og forvaltningen av Hestmanden er en både økonomisk og personalmessig krevende oppgave, som museet ikke kan ta på seg uten sikkerhet for økonomi til å kunne løse disse oppgavene.

Formidlingsplan

Museet har startet opp arbeidet, men kommet til et punkt hvor det kreves en del avklaringer, samt ikke minst en klarhet i hvem som formelt har myndighet til å forestå disse avklaringene.

- *Skal båten kunne seile, eller kun ligge ved kai?* Dette vil ha stor innvirkning på rammene for formidlingen, både i forhold til hvilke areal som kan tilrettelegges for formidling, hvilke inngrep som kan tillates osv. I tillegg vil hvorvidt skipet skal ha fast kaiplass hvor det også er mulig å etablere infrastruktur på land eller om den skal kunne fungere primært uten landbaserte løsninger, påvirke hvilke areal som må settes av til publikumsmottak, toaletter

m.v.

Fylkestinget gjorde i sak 15/6-2010, pkt. 2 følgende vedtak: «Staten ved Riksantikvaren anmodes om å godkjenne tilbudet fra Bredalsholmen Dokk og Fartøyvernsenter for restaurering av skipet ut fra at skipet skal ligge ved kai med en kostnadsramme på 22.5 mill. kr.». Stiftelsen Hestmanden har deretter gjort flere vedtak som går i retning av at skipet skal kunne seile/forflytte seg for egen maskin, dog med et begrenset sertifikat.

Det er så vidt museet har klart å bringe på det rene, ikke avklart om dagens åpninger mellom de ulike rommene kan beholdes eller ikke. Dette vil Riksantikvaren ha en mening om, samt eventuelt Veritas, avhengig av om skipet skal ligge ved land eller ikke.

- ***Hvilken grad av tilgjengelighet skal skipet ha?*** Vest-Agder-museet har oppfattet at Kulturdepartementet ønsker skipet universelt-, eller tilnærmet universelt tilrettelagt. Vi har imidlertid ikke klart å bringe på det rene om det er utredet hvordan dette skal løses i forhold til tilgang over terskler, mellom etasjer mm, samt ikke minst hvordan er kan innfri krav til universelt tilrettelagte rømningsveier. En slik utredning må også klareres ut med Riksantikvaren som har lagt ned flere titalls millioner i å restaurere skipet på en mest mulig autentisk måte og som utvilsomt vil mene noe om hvilke tilretteleggingstiltak som kan tillates, ikke minst om dette innebærer ikke-reversible inngrep.
- ***Ambisjonsnivået for formidlingen.*** Ambisjonsnivået for formidlingen bør avklares. Skal båten og krigsseilernes historie formidles på og ved skipet, eller skal en også legge opp til en bredere nasjonal formidling. Forventningene til utviklingen av formidlingen må også avklares.

- **Hvordan skal etablering av en formidling finansieres og hvem skal skaffe denne til veie?** Hestmanden er i dag det som kalles «skrogferdig», det innebærer at det ikke er gjort noe knyttet til tilrettelegging for formidling, som f.eks. atkomst, mulighet for å komme over terskler osv. Det er heller ikke gjort noe med elektrisk anlegg og «utstillingsrommene» er heller ikke overflatebehandlet. Disse tiltakene alene, som må på plass før en kan starte arbeidet med å investere i utstillinger osv., vil representere en betydelig kostnad.

Videre arbeid med konsolidering

Kulturdepartementet forutsetter at Hestmanden blir konsolidert med Vest-Agder-museet, for at de resterende 6 millioner kroner avsatte til formidlingsarbeidet skal bli utbetalt. Det er imidlertid en utfordring at det ikke er sagt noe fra hverken departement eller fylkeskommune om hvordan den langsiktige driften skal finansieres.

I det videre arbeidet med en prosess mot konsolidering må flere vesentlige punkt avklares, i tillegg til punktene under «formidlingsplan»:

- **Organisering av driften av båten.** Museet bør se til erfaringene med Setesdalsbanen og vektlegge en tydelig rollefordeling. Dette er også i tråd med anbefalingene i organisasjonsgjennomgangen. En kan se for seg flere løsninger, men erfaringene fra andre steder tilsier at museet bør påta seg det fulle økonomiske og juridiske ansvaret som ved de andre avdelingene. Dette forutsetter dog (jf. ovenfor) at det blir stilt en tilsvarende økonomi til rådighet.
- **Organisering av vedlikehold og finansiering av dette.** Museet er positive til en engasjert venneforening som kan forestå en del vedlikehold. I forhold til oppgavens omfang må det imidlertid etter museets syn inngås langsiktige avtaler med en profesjonell aktør med antikvarisk og håndverksfaglig kompetanse (f.eks. Bredalsholmen), for å sikre at vedlikeholdet, ikke minst på sikt, blir ivaretatt på en god måte. VAM er ikke kjent med at det er klarlagt kostnader eller finansiering knyttet til dette.

- **Finansiering og etablering av formidlingen.** Jf. ovenfor er båten p.t. skrogferdig, men mangler alt av infrastruktur knyttet til formidlingen, samt utstillinger og installasjoner knyttet direkte til formidlingen. Hvordan og hvem som skal finansiere dette, samt hvem som skal drive frem arbeidet med å sikre denne finansieringen, er ikke avklart.
- **Finansiering av drift og formidling.** Vest-Agder-museet har ikke økonomisk handlingsrom til å kunne gå inn i en konsolidering med Hestmanden uten sikkerhet fra departement, fylkeskommune og event. kommune for dekning av kostnadene dette vil innebære, inkludert midler til en videreutvikling av formidlingstilbudet. Dette er også i tråd med anbefalingene i organisasjonsgjennomgangen. Pt. er det ikke utredet hva kostnadene knyttet til formidling og utvikling av dette tilbudet vil beløpe seg til, dette vil komme som en naturlig del av formidlingsplanen.
- **Forholdet til venneforeningen.** En aktiv venneforening er en viktig ressurs som det bør hegnes godt om. Skal en lykkes med dette er det sentralt å på et tidlig tidspunkt lage gode og ryddige avtaler om de ulike aktørenes roller og ansvarsområder.
- **Synergi med Odderøya, Kanonmuseet og Nordberg fort.** Vest-Agder-museet må avklare på hvilke måter en kan oppnå synergier mellom de ulike forsvarshistoriske anleggene museet forvalter. Dette bør også adresseres i formidlingsplanen.

Anbefalt prosess videre:

1. Det er naturlig at VAM mottar en oversikt fra Stiftelsen Hestmanden over gjenstående praktiske arbeider på båten som må utføres før den er klar til formidling. Her under oversikt over hvorvidt tiltakene er godkjent av Veritas og Riksantikvaren, samt plan for finansiering og fremdrift.

2. Rammene for formidlingsplanen må avklares: skal skipet ligge ved kai eller seile, grad av tilgjengelighet. Avklaringene må forelegges Riksantikvaren og Kulturdepartementet for aksept.
3. Når avklaringene i pkt. 1 og 2 er på plass, kan styret ta stilling til om de skal gi sin tilslutning til at det arbeides videre med en formidlingsplan, samt at det igangsettes arbeid med et forprosjekt som grunnlag for en mulig fremtidig konsolidering. VAM kan påta seg å utføre arbeidet når pkt. 1 og 2 er avklart, men kostnader til lønn mm må dekkes av VAF eller Stiftelsen Hestmanden.
4. Museet bearbeider de tidligere utarbeidede formidlingsplanene innenfor rammene avklart i pkt. 1 og 2.
5. Som del av forprosjektet knyttet til en eventuell konsolidering avklares: organisering, ansvarsfordeling, budsjett/kostnadsberegning av drift, vedlikehold, formidling og utvikling. Et grunnlag utformes av administrasjonen i VAM og Stiftelsen Hestmanden og forelegges deretter de to styrene.
6. Dialog med bevilgende myndigheter for å avklare om det finansielle grunnlaget for en re-konsolidering er til stede.

Forslag til vedtak:

1. Styret gir sin tilslutning til den ovenfor skisserte fremdriftsplanen.
2. Styret gir sin tilslutning til anbefalingene i organisasjonsgjennomgangen knyttet til Hestmanden: Museet har ikke mulighet til å gå inn i en ny konsolidering om ikke stat, fylkeskommune og stiftelse kan garantere for finansiering av den videre driften.
3. Styret understreker at VAM ikke har økonomisk handlingsrom til å kunne utføre de her skisserte oppgaver (gjelder også forprosjektfasen) innenfor dagens rammer.